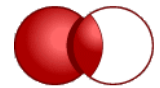

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
URED ZA REVIZIJU BUDŽETA-PRORAČUNA U FBiH
SARAJEVO**

Ložionička 3, 71000 Sarajevo, Tel: ++ 387 (0) 33 221 623, Fax: 716 400, www.saifbih.ba, e-mail: urrevfed@bih.net.ba, saifbih@saifbih.ba

UR: 007, 011-05/04

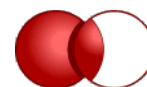
**IZVJEŠTAJ
O REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA
na dan 31.12.2003. godine**

JAVNOG PREDUZEĆA ŽELJEZNICE F BiH

Sarajevo, novembra 2004. godine

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
URED ZA REVIZIJU BUDŽETA-PRORAČUNA U FBiH
SARAJEVO**

Ložionička 3, 71000 Sarajevo, Tel: ++ 387 (0) 33 221 623, Fax: 716 400, www.saifbih.ba, e-mail: urrevfed@bih.net.ba, saifbih@saifbih.ba

**VLADI FBiH
FEDERALNOM MINISTARSTVU PROMETA I KOMUNIKACIJA
UPRAVNOM ODBORU JP ŽELJEZNICE F BiH
UPRAVI JP ŽELJEZNICE F BiH**

NEOVISNO REVIZORSKO MIŠLJENJE

1. Obavili smo reviziju Bilansa stanja Javnog preduzeća Željeznice F BiH na dan 31.12.2003.godine, te s njim povezanog Bilansa uspjeha, Izvještaja o novčanim tokovima i Izvještaja o promjenama u kapitalu, prikazanih na stranicama od 1-4. Odgovornost za ove izvještaje snosi menadžment JP Željeznice F BiH. Naša odgovornost se svodi na izražavanje mišljenja o tim finansijskim izvještajima na osnovu provedene revizije.
2. Reviziju smo obavili na osnovu ovlaštenja u skladu sa Zakonom o reviziji budžeta/proračuna FBiH ("Službene novine FBiH", br.48/99), i sa INTOSAI međunarodnim revizijskim standardima. Ovi standardi zahtijevaju planiranje i obavljanje revizije tako da revizija pruži razumno uvjerenje o tome ima li u finansijskim izvještajima značajnih pogrešaka kao i da li su finansijske transakcije izvršene u skladu sa propisima. Revizija je uključila ispitivanja, testiranje i prikupljanje dokaza koji podkrepljuju iznose i objave u finansijskim izvještajima. Revizija je takođe obuhvatila procjenu primjenjenih računovodstvenih politika te ocjenu značajnih procjena Uprave, kao i ocjenu ukupnog prikaza finansijskih izvještaja. Vjerujemo da nam naša revizija daje razumnu osnovu za naše mišljenje.
3. Provedena revizija finansijskih izvještaja JP Željeznice F BiH, pokazala je da je preduzeće suočeno sa nelikvidnošću jer ne izmiruje svoje obaveze, da je poslovanje istog u značajnoj mjeri zavisno od državnih intervencija, te da postojeća zakonska rješenja nisu dovoljno jasna što u poslovanju ima odraza kako na finansijska terećenja tako i na ograničenja u radu.

Mi smo našom revizijom utvrdili određene slabosti u poslovanju preduzeća.

To se odnosi na:

- Mogućim gubitkom vlasništva nad dijelom imovine (poslovnim prostorima i zemljištem) izdate trećim licima, zbog dugoročnih ugovora o zakupu koji nisu prošli svu potrebnu proceduru.
- Neizmirenje obaveza po osnovu isplaćenih plaća u iznosu od 46,81 milion KM, kao i isplatu većih plaća za uposlene u bivšoj Željeznici Herceg Bosne za što nema pokrića u 2003. godini u donesenim aktima, a ta razlika na godišnjem nivou predstavlja bruto iznos od 527.734 KM.
- Neplaćanje poreza na obavljene usluge prevoza u iznosu od 4,26 miliona KM.
- Prekoračenje izvršenja rashoda u odnosu na planirane pozicije po pojedinim pozicijama, izvršenje rashoda koji uopšte nisu bili predviđeni planom, te otežano uspoređivanje izvršenja investicija u odnosu na planirane iz razloga nerazrađenog sistema praćenja.
- Nepotpuno knjigovodstveno obuhvatanje svih nastalih obaveza preduzeća koje se odnose na troškove električne energije iz ranijeg perioda, obaveze za obračunate kamate prema KONČAR

d.d. Zagreb, obaveze prema rudniku KREKA d.o.o. Tuzla i obaveze za kamate prema BH Pošte Sarajevo, koje ukupno iznose 3,9 miliona KM.

4. Po našem mišljenju, zbog navedenog pod tačkom 3., finansijski izvještaji ne daju istinit i fer pregled o finansijskom stanju, rezultatima poslovanja Javnog preduzeća Željeznice F BiH i Izvještaja o promjenama u kapitalu, u svim značajnim segmentima za godinu koja završava sa 31.12.2003. godine.

Zamjenik Generalnog revizora

Branko Kolobarić, dipl. ecc.

Generalni revizor

Mr.sc. Ibrahim Okanović dipl. ecc.

BILANS STANJA NA DAN 31.12.2003.GODINE

BILANSNE POZICIJA	31.12.2003.	31.12.2002.
AKTIVA		
<i>Dugoročna imovina</i>		
<i>Patenti, licence i koncesije</i>		
Izdaci za razvoj		
Ostala nematerijalna sredstva	8.351	15.083
Avansi za nematerijalna sredstva		
Nematerijalna sredstva	8.351	15.083
Zemljište i šume	94.760.558	105.395.601
Građevine	1.273.342.283	1.250.169.884
Oprema	49.882.641	56.321.708
Stambene zgrade i stanovi	28.801	29.105
Ostala materijalna sredstva	120.397.940	158.604.189
Avansi za materijalna sredstva	1.274.732	
Materijalna sredstva	1.539.686.955	1.570.520.487
Udjeli u pridružena i ostala povezana pravna lica	362.821	533.321
Ostali vrijednosni papyri	1.986.338	1.815.837
Ostali krediti	72.678	92.841
Ostala dugoročna ulaganja		
Ostala dugoročna potraživanja, depoziti i kaucije		
Dugoročna razgraničenja	172.155	363.102
Finansijska sredstva	2.593.992	2.805.101
STALNA SREDSTVA	1.542.289.298	1.573.340.671
Sirovine materijal, rezervni dijelovi i sitan inventar	10.022.836	9.264.107
Trgovačka roba	16	69
Avansi za zalihe		
ZALIHE	10.022.852	9.264.176
Potraživanje pravnih lica iz grupe	1.953	5.678
Potraživanja od kupaca-povezanih pravnih lica	17.129	26.017
Ostali kupci	7.453.395	4.072.488
Ostala potraživanja, depoziti i kaucije	4.744.974	2.170.911
Kratkoročna razgraničenja	340	46.593
POTRAŽIVANJA	12.217.791	6.321.687
Ostali kratkoročni krediti		
Ulaganja		
GOTOVINA I EKVIVALENTI GOTOVINE	296.181	436.559
TEKUĆA SREDSTVA	22.536.824	16.022.422
UKUPNA AKTIVA	1.564.826.122	1.589.363.093
Vanbilansna evidencija	308.046.657	294.075.249
Upisani capital	1.513.507.716	1.615.041.270
Akumulirana dobit		730
Akumulirani gubitak	51.677.384	101.534.284
KAPITAL	1.461.830.332	1.513.507.716
Obaveze prema pridruženim I ostalim povezanim pravnim licima	117.149	117.149
Obaveze za ostale kredite	11.246.051	8.814.058
Ostale dugoročne obaveze	65.410	83.557
Dugoročna razgraničenja	19.917.057	10.929.815
Dugoročne obaveze	31.345.667	19.944.579

Drugi krediti	3.068.299	1.861.587
Obaveze prema dobavljačima u grupi	22.126	1.030.257
Obaveze prema dobavljačima-pridruženim pravnim licima	719.226	672.588
Ostali dobavljači	9.049.321	7.167.165
Porezi	51.087.412	39.581.023
Druge obaveze	6.328.620	5.038.020
Kratkoročna razgraničenja i rezerviranja	1.375.119	560.158
Tekuće obaveze	71.650.123	55.910.798
UKUPNA PASIVA	1.564.826.122	1.589.363.093
Vanbilansna evidencija	308.046.657	294.075.249

BILANS USPJEHA NA DAN 31.12.2003.GODINE

OPIS	31.12.2003.	31.12.2002.
Prihodi od prodaje	39.402.123	40.269.320
Troškovi prodaje	64.389.234	46.600.231
Usklađivanje vrijednosti zaliha	2.739.310	2.508.464
BRUTO GUBITAK	27.726.421	8.839.375
Troškovi distribucije	4.586.033	17.589.374
Troškovi administracije	43.379.861	41.438.904
GUBITAK OD AKTIVNOSTI	75.692.315	67.867.653
Prihodi od ostalih ulaganja		284.871
Prihodi od financiranja	337.651	441.871
Ostali prihodi	23.459.559	47.500.823
Rashodi od otuđenja ulaganja		
Rashodi od finansiranja	457.692	484.782
Ostali rashodi	3.276.642	29.202.294
DOBIT PRIJE POREZA		
GUBITAK	55.629.339	49.327.164
Porez na dobit		
Dobit poslije poreza		
GUBITAK	55.629.339	49.327.164
Vanredni prihodi		
Vanredni rashodi		
GUBITAK OD VANREDNIH STAVKI		
NETO DOBIT		
GUBITAK ZA PERIOD	55.629.339	49.327.164

IZVJEŠTAJ O NOVČANOM TOKU NA DAN 31.12.2003.GODINE

Opis	31.12.2003.
Neto dobit	-55.629.339
Amortizacija vrijednost usklađivanja nematerijalne imovine	6.732.
Smanjenje rezerviranja za rizike i troškove	
Rashodi od otuđenja nematerijalnih sredstava	
Amortizacija vrijednost usklađivanja materijalne imovine	48.897.662
Rashodi od otuđenja materijalnih sredstava	
Usklađivanje po osnovu finansijskih stalnih sredstava	
SVEGA	48.904.394
Povećanje zaliha	-758.676
Povećanje potraživanja	-5.942.357
Povećanje obračunatih prihoda	79
Povećanje unaprijed plaćenih troškova	237.121
Povećanje/ smanjenje obaveza prema dobavljačima	920.661
Povećanje/ smanjenje ostalih obaveza	12.778.842
Povećanje/ smanjenje obračunatih nefakturisanih troškova	-137.671
Povećanje/ smanjenje odloženih prihoda	9.939.875
SVEGA	17.037.874
A. Neto gotovina dobijena od poslovnih aktivnosti	10.312.929
Nabavka nematerijalnih sredstava	
Nabavka materijalnih sredstava	-18.064.130
Dati krediti drugim pravnim licima	20.163
Ostali tokovi od ulagačkih aktivnosti	
B. Neto gotovina korištena u ulagačkim aktivnostima	-18.043.967
Primici od izdavanja dionica I povećanja kapitala	3.951.956
Primljena pozajmljena sredstva	5.480.210
Povrat pozajmljenih sredstava	-1.841.505
Ostali tokovi od finansijskih aktivnosti	
C. Neto gotovina korištena u finansijskim aktivnostima	7.590.661
Neto povećanje gotovine na računu i u blagajnoj	-140.377
Početno stanje gotovine na računu i u blagajnoj	436.559
Konačno stanje gotovine na računu i u blagajnoj	296.182
Neto povećanje gotovine na računu i u blagajnoj	-140.377

IZVJEŠTAJ O PROMJENAMA NA KAPITALU ZA 2003.GODINU

OPIS	UPISANI KAPITAL	AKUMULIRANI GUBITAK	UKUPNO
Stanje na dan 31.12.2001..godine	1.614.735.759	-52.206.390	1.562.529.369
Izdavanje dionica i ostala povećanja vlasničkog kapitala	296.644		296.644
Neto gubitak perioda		-49.327.164	-49.327.164
Stanje na dan 31.12.2002.godine	1.615.032.403	101.533.554	1.513.498.849
Izdavanje dionica i ostala povećanja vlasničkog kapitala	8.867		8.867
Revalorizacija stalnih sredstava		3.951.955	3.951.955
Neto gubitak perioda		-55.629.339	-55.629.339
Raspored gubitka	-101.533.554	101.533.554	
Ostala smanjenja vlasničkog kapitala		(1.000.000)	(1.000.000)
Stanje na dan 31.12.2003.godine	1.513.507.716	51.677.384	1.461.830.332

IZVJEŠTAJ O PROVEDENOJ REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA JAVNOG PREDUZEĆA ŽELJEZNICE F BiH ZA 2003 godinu

1. Uvod

JP Željeznice F BiH (u daljem tekstu Željeznice) smještene su u ulici Musala 2, bave se željezničkim prevozom tereta i putnika. Željeznice posluju u skladu sa Zakonom o Željeznicama F BiH (Službene novine broj: 41/01), posjeduju i održavaju željezničku infrastrukturu i željeznički vozni park, i u 100% vlasništvu su Federacije BiH. Zakonom je utvrđeno da kapital preduzeća čine željeznička imovina JP Željeznice BiH i JP Željeznice Herceg-Bosne. Registrovane su kod nadležnog suda u Sarajevu Rješenjem broj: UF/I-634/02 od 05.06.2002. godine.

U skladu sa Odlukom Upravnog odbora na dan 23.12.2002. godine Željeznicama se pripojilo Željezničko stambeno preduzeće Sarajevo. Transakcija je finalizirana na dan 01.01.2003. godine kada su se spojile aktivnosti ovog preduzeća i konsolidirale uknjižavanjem odgovarajućih početnih stanja.

U skladu sa novom organizacijom, preduzeće čine dvije cjeline:

- Željeznički operator čija je osnovna djelatnost pružanje željezničkih transportnih usluga za robu i putnike, uz obavezu osiguranja vučnih vozila,
- Željeznička infrastruktura koja se sastoji od postrojenja koja pripadaju glavnim i sporednim prugama, izuzimajući kolosijeke unutar radionica za popravke mobilnih sredstava, u ranžirnim stanicama unutar deponija za lokomotive, te industrijske kolosijeke i pruge.

Unutrašnja organizacija i način rada JP Željeznice FBiH utvrđeni su Pravilnikom o radu u kojem su sadržani Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji i Pravilnik o plaćama.

Preduzeće je organizovano u 6 područja:

- Poslovi na nivou preduzeća (bivša Generalna direkcija)
- Područje Sarajevo
- Područje Tuzla
- Područje Mostar
- Područje Zenica
- Područje Bihać

2. Rezime

Preduzeće JP Željeznice F BiH predstavlja jednu od glavnih javnih službi u F BiH i nalazi se pod značajnim uticajem države kako u području cijena, zadavanju ruta i određivanju broja zaposlenih. Zakonom o željeznicama predviđena je privatizacija dijela preduzeća u cilju koje je napravljen Početni bilans kojeg je Agencija za privatizaciju prihvatila.

Preduzeće je trenutno u nezavidnoj finansijskoj situaciji u kojoj se nalazi zbog poznatih ratnih razaranja i uništavanja osnovnih sredstava, izgubljenih poslovnih partnera usljed uspostavljenih novih odnosa na tržištu prevoza putnika i roba, odnosno jake konkurencije drumskog saobraćaja. Prije rata, Željeznice su dobivale značajnu pomoć od strane države zbog pozitivnog multiplikativnog efekta na ostale privredne grane. Tek krajem 2003. godine usvojen je Zakon o finansiranju Željeznica koji propisuje da F BiH osigurava: finansiranje održavanja željezničke infrastrukture, sufinansiranje obavljanja usluga željezničkog putničkog saobraćaja i sufinansiranje obavljanja usluga željezničkog kombinovanog saobraćaja i vanrednih usluga u prevozu roba sredstvima Budžeta F BiH i sredstvima iz kantona po prethodno iskazanom interesu.

U 2003. godini su poslovale sa gubitkom od 55.629.339 KM, od čega je gubitak po osnovu troškova amortizacije 48.904.395 KM, a gubitak iz tekućeg poslovanja 6.724.944 KM. Opće poznato je da bez dodatnih ulaganja u infrastrukturu, za koje je Federacija u 2003. godini odvojila 14.321.787 KM, Željeznica ne može da ostvari pozitivni rezultat, a i one poslovne prilike koje stvore i isplaniraju ne mogu realizirati zbog konstantnog problema nelikvidnosti koji nastoje riješiti uzimanjem kratkoročnih kredita.

Preduzeće je izvršilo obračun amortizacije u skladu sa Računovodstvenim standardima F BiH i važećim zakonskim propisima po umanjenim stopama za 25% od propisanih u Nomenklaturi. Također je izvršilo uknjiženje stalnih sredstava po trošku sticanja uvećanom za revalorizaciju koja se zasnivala na opštem indeksu rasta cijena industrijskih proizvoda isto u skladu sa Računovodstvenim standardom 16. F BiH.

Pored nedovoljne i neredovne pomoći države u novčanim sredstvima, a u svrhu održavanja infrastrukture, poslovanje dodatno opterećuju ograničavajući ili nedovoljno razrađeni zakonski propisi. Ovdje prije svega mislimo na Zakon o carini i Zakon o porezu na promet proizvoda i usluga. Pod tim podrazumijevamo prije svega:

1. Član 110. Zakona o carini koji reguliše pitanje provoza robe kroz F BiH dodatno pogoršava uslove poslovanja u JP Željeznice F BiH jer obavezuju prevoznika za davanje garancija za provoz robe do naznačene destinacije, koje se sporo oslobađaju i na godišnjem nivou iziskuju, garantna sredstva u iznosu od 18.000.000 KM i sve druge troškove koji idu uz navedeno za te namjene.
2. Iako je Zakonom o porezu na promet proizvoda nabavka goriva za potrebe šinskih vozila oslobođena od plaćanja obaveze za putarinu, Željeznica je prisiljena da nepotrebno troši sredstva na plaćanje iste, iz razloga nepostojanja Uputstva za provođenje ovih nabavki. Revizorskom timu su prezentirani dokazi da je menadžment činio određene korake na rješavanju ovog problema, koji je do današnjeg dana ostao isti.

I ako su proglašene kao strateški prevoznik u F BiH, JP ŽFBiH nikakvim zakonskim aktom nisu definisane kao ekskluzivni prevoznik tečnih goriva i građe, a kojim bi se sem dodatnih prihoda za željeznice, ostvarili i dodatni multiplikativni pozitivni efekti za F BiH koji bi proistekli iz smanjenog nelegalnog uvoza tečnih goriva i građe, većim prilivom javnih prihoda u državnu kasu, manjim izdacima za prevoz kod proizvođača, smanjeno uništavanje cesta koji nastaju u drumskom saobraćaju, smanjene gužve na ionako slabim saobraćajnicama.

Željeznice Federacije posjeduju veliku imovinu koja se iz razloga nemogućnosti njene optimalne iskorištenosti ponekad pojavljuje kao ograničavajući faktor. Ovdje konkretno mislimo na plaćanje naknada za korištenje gradskog građevinskog zemljišta koje se utvrđuju prema osnovama i mjerilima propisanim Zakonom o građevinskom zemljištu FBiH i odlukama općinskog vijeća.

Mi smo mišljenja da bi menadžment preduzeća trebao, preko resornog ministarstva, pojačati svoje napore u cilju iznalaženja sistemskog rješenja ovog problema, imajući u vidu činjenice da je članom 55. Zakona o prostornom uređenju Vlada Federacije bila dužna donijeti propis o načinu i uslovima plaćanja troškova opremanja i pripremanja građevinskog zemljišta, naknade za korištenje građevinskog zemljišta i naknade za pogodnosti zemljišta, za područja od značaja za Federaciju, odnosno kanton i Grad, da su neka potraživanja po ovom osnovu dobila epilog u vidu sudskih izvršenja i da ove obaveze dovode Željeznicu u nezavidnu situaciju i često primoravaju na činjenje ustupaka prema općinama.

Na području bivše Jugoslavije JP Željeznice F BiH imaju značajnu imovinu, potraživanja i obaveze, u čiji posjed ne mogu doći iz razloga što pitanje sukcesije nije riješeno. Po ovom pitanju menadžment je poduzeo određene korake koji nisu za sada dali zadovoljavajuće rezultate pa smo mišljenja da se preko resornog ministarstva ponovo treba aktuelizirati ovaj problem. Za sada je Preduzeće u tu svrhu Bilateralnim sporazumima regulisalo međusobne odnose sa željeznicama Slovenije, Hrvatske, Makedonije, Srbije i Crne Gore.

JPŽ F BiH su trenutno u situaciji da otplaćuju dugove prema međunarodnim željezničkim kompanijama koji su nastali u periodu 1991 – 1995. godina, dok za neke još uvijek ne znaju koliki su jer menadžment preduzeća nije uspio postići sporazume. Ovdje prije svega mislimo na Njemačke i Hrvatske željeznice.

Od 2001. godine Željeznica F BiH je korisnik kredita od EBRD-a i EIB-a, a koji su odobreni za projekte željezničke infrastrukture. Sporazumom entiteta formirana je međuentitetska jedinica za implementaciju Projekata obnove željeznica u BiH, sa sjedištem u Doboju. Krediti su odobreni u ukupnom iznosu od 61 milion EUR-a, a podijeljeni su omjeru 60 : 40 na Federaciju BiH i RS. Krajnji rok povlačenja ovih sredstava i implementacije projekata je 31.12.2005. godina. Do sada je povučeno iz ovih kredita na dan 31.12. 2003. godine ukupan iznos od 4.079.141,56 KM.

Pored naprijed navedenih razloga, za koje možemo reći da nisu u zavisnosti od ovog privrednog subjekta da ih riješi bez veće podrške svih odgovornih struktura vlasti, postoje i razlozi koji su rezultat nedovoljno dobrog funkcionisanja internih kontrola, a koje su odgovornost menadžmenta preduzeća koji utiču na negativno poslovanje ovog privrednog subjekta.

Utvdili smo da na pojedinim pozicijama rashoda postoje značajna odstupanja bilansnih pozicija u odnosu na plan uprkos činjenici da je vršen rebalans plana pri kraju poslovne godine. Tokom izvođenja revizije stekli smo utisak da plan nije donesen realno, da se planiralo iz formalnih, a ne suštinskih razloga u cilju efikasnosti poslovanja. Također je otežano upoređivanje izvršenja pojedinih pozicija u odnosu na plan iz razloga infomatičke neuvezanosti knjigovodstva sa planskim odjelom. Dodatni razlog za navedeno je i nepostojanje neadekvatne računarske opreme.

Plaće se redovno obračunavaju i na njih se obračunavaju pripadajući porezi i doprinosi. Isti se uredno zavode u knjigovodstvu, ali se ne vrši redovna isplata istih, dok se doprinosi na teret poslodavca nikako ne uplaćuju. Isplata plaća se vrši sa zakašnjenjem od dva mjeseca, a doprinosi na teret poslodavca se uplaćuju kada pojedini zaposleni idu penziju. Dodatni problem koji smo identifikovali je neujednačenost plaća svih uposlenika Željeznica, a koja se odnosi na isplatu uvećanih plaća za uposlene u bivšoj Željeznici Herceg Bosne i naslijeđe je prethodnog perioda. Uočeni problem postaje veći ako iznesemo činjenice da menadžment i resorno ministarstvo još uvijek nisu ujednačili plaće i da Upravni odbor preduzeća u 2003. godini nije o njima raspravljao. Mi smatramo da je neprimjereno da uposlenici za isto radno mjesto, u jednom pravnom subjektu, imaju različita primanja koja su već prouzrokovala nezadovoljstvo kod istih.

Iz dokumentacione osnove kojom raspoložemo i razgovora sa odgovornim osobljem mi smo zaključili da davanje u zakup poslovnog prostora i zemljišta nije rađena na transparentan način i da može imati značajnih posljedica u raspolaganju i korištenju državne imovine. Iz tih razloga preporučujemo menadžmentu da napravi cjelovitu informaciju koja obuhvata popis svih poslovnih prostora i zemljišta koji su ili mogu biti predmet izdavanja pod zakup, uslovi, način, postupak dodjele, visina zakupnine i da se provjeri usklađenost postojećih ugovora sa važećim pravilima.

Također skrećemo pažnju menadžmentu na visok nivo učešća cesija i kompenzacija u naplati potraživanja, koje po svom karakteru spadaju u visokorizične transakcije.

Revizorski tim preporučuje menadžmentu da raspravi uočene slabosti od revizorskog tima i da preduzme određene mjere, a sve u cilju zakonskog, ekonomičnog i efikasnog poslovanja.

3. Cilj i obim revizije

Cilj ove revizije bio je da se ocijeni adekvatnost poduzetih mjera od strane menadžmenta preduzeća u provođenju postavljenih ciljeva što se obezbjeđuje uređenjem ključnih poslovnih operacija u kojima prilikom njihovog izvođenja mogu nastati značajna odstupanja, izvještavanje o tim operacijama, pouzdanošću računovodstvenih evidencija kao i usaglašenosti finansijskih transakcija sa propisima.

Reviziju smo proveli na uzorku finansijskih transakcija kako bi iznijeli mišljenje o finansijskim izvještajima i da bi utvrdili da li sistem kontrola funkcioniра adekvatno, te njegovu pouzdanost.

Ograničili smo vremenski okvir naše revizije na 2003 godinu. Isto tako nismo obuhvatili cjelokupno područje poslovanja i utvrdili svako područje gdje se može pojaviti problem, niti smo ispitivali sve transakcije jer su nam resursi i vrijeme ograničeni. Ispitivanje finansijskih transakcija rađeno je samo u Generalnoj direkciji i dijelom u područjima Sarajevo i Mostar, što znači da one koje su ispitivane prije svega su cijenjene sa aspekta dozvoljenih ili primjenjenih postupaka ovlaštenih lica.

Oblastima kao što su strateško planiranje i iskazivanje negativnog rezultata poslovanja, načinu na koji je vršen odabir najpovoljnijeg ponuđača i kontrola nad pojedinim vrstama troškova i imovine data je veća značajnost u odnosu na druga.

4. Prethodne revizije

Ured za reviziju budžeta Federacije BiH, je drugi put u reviziji JP Željeznice F BiH, ograničavajući svoju reviziju na 2003 godinu, a prvi put je reviziju obavio za 2001. godinu, s tim da je reviziju finansijskih izvještaja za 2002 godinu, obavila komercijalna revizorska kuća «Deloitte» d.o.o. Sarajevo.

Upravni odbor je na XI sjednici od 27.03.2003. godine usvojio Izvještaj Ureda za reviziju budžeta F BiH o obavljenoj reviziji za 2001. godinu, donio zaključke i odredio 10.04.2003. godine kao rok za izvršenje datih preporuka u Izvještaju Ureda za reviziju budžeta F BiH. Isto tako je razmatran i Izvještaj nezavisnog revizora na XIV sjednici od 22.08.2003. godine, na kojoj su također usvojene mjere za postupanje po preporukama.

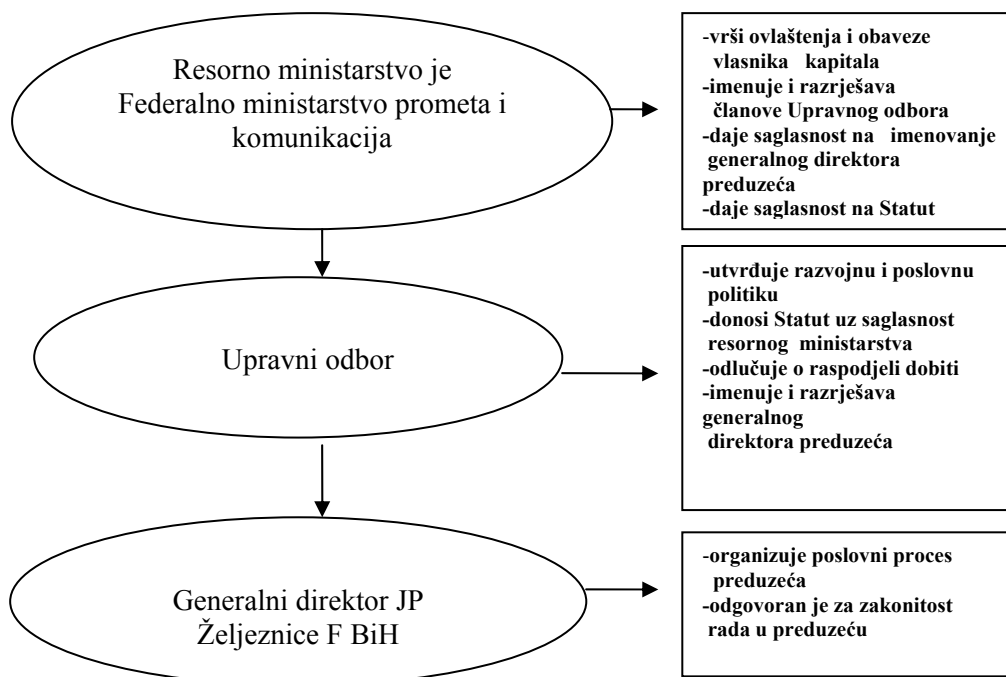
Revizijom je utvrđeno da je menadžment postupio po preporukama koje su date u prethodnoj reviziji a odnose se na sistem internih kontrola, popis imovine, potraživanja, poštivanje Uredbe o nabavci roba, usluga i ustupanju radova, usvajanju finansijskih izvještaja od strane Upravnog odbora, uspostavljanja knjigovodstvenih evidencija sa hronološkim iskazivanjem finansijskih promjena. Nije postupio ili nije bio u mogućnosti da postupi zbog situacije u okruženju kod popisa obaveza, visokom zaduženosti, insolventnosti i ukupnom gubitku, nezavršenom procesu privatizacije.

Mi na temelju zakonskih ovlaštenja vršimo reviziju poslovanja koja obuhvata iznošenje mišljenja o finansijskim izvještajima, o usklađenosti finansijskih transakcija sa važećom regulativom, ocjenu sistema internih kontrola i ocjenu računovodstva.

5. NALAZI I PREPORUKE

5.1 Upravljanje i rukovođenje

Upravljanje i rukovođenje u Javnom preduzeću Željeznice F BiH propisano je na sljedeći način:

Upravljačku funkciju u JP Željeznice F BiH vrši Upravni odbor, kojeg je imenovalo resorno ministarstvo u 2001. godini, što znači da ima potpunu kontrolu nad poslovnim i finansijskim procesima.

U toku revizije uočili smo da su problemi u poslovanju preduzeća nastali iz razloga što nedostaju pojedini propisi koji uređuju poslovanje JP Željeznice F BiH ili da već postojeći zakonski propisi nisu adekvatni i da otežavaju poslovanje pa tako imaju negativni odraz na rad istog. Kao primjer navodimo član 110. Zakona o carinama, Uputstvo o nabavci tečnih goriva za šinska vozila bez plaćanja putarine shodno Zakonu o porezu na promet proizvoda i usluga, neadekvatan zakonski propis koji se odnosi na plaćanje naknada po osnovu korištenja građevinskog zemljišta i komunalnih naknada, nedovoljne i neredovne doznake iz budžeta, neriješeno pitanje sukcesije, neujednačene plaće na nivou JP Željeznice F BiH.

Preporuka:

- **Da bi se izbjegli navedeni problemi neophodno je da resorno ministarstvo preko menadžmenta i Upravnog odbora, koje vrši ovlaštenja i obaveze vlasnika kapitala, obezbijedi ponašanje u skladu sa potrebama i prioritetima JP Željeznice F BiH, što bi u znatnoj mjeri imalo utjecaja na efikasno ostvarenje upravljačke i rukovodne funkcije ovog preduzeća i moglo bi značajno popraviti cjelokupnu situaciju u preduzeću.**

5.2. Finansijski plan i planiranje poslovnih aktivnosti

U decembru 2002. godine Upravni odbor Željeznica je donio Plan poslovanja za 2003. godinu, kojeg je usvojila Vlada FBiH. Plan je predviđao između ostalog i prihode iz Budžeta Federacije u ukupnom iznosu od 31 mil KM, i to 30 mil KM za troškove infrastrukture i 1 mil za sufinansiranje putničkog prometa.

Parlament Federacije u januaru 2003. godine usvaja Budžet Federacije za 2003. godinu kojim je za sufinansiranje željeznica odobrila iznos od 14,4 mil KM, tj. iznos koji je za 16,6 mil KM manji od onog kojeg je predložila Vlada Federacije.

Radi lakšeg praćenja dajemo sljedeći tabelarni prikaz:

Rb	Opis	Plan 2003.	Korekcija	Rebalans 2003.	Izvršenje 2003.	Indeks Izvršenja
1.	Ukupni prihodi	68.646.890	-15.500.000	53.146.890	63.199.333	118,81
2.	Ukupni rashodi	144.263.450	2.386.520	146.649.970	118.828.672	81,03
a)	Rashodi bez Amortizacije	68.646.890	2.386.620	71.033.410	69.924.277	98,43
b)	Amortizacija	75.616.560	-	75.616.560	48.904.395	64,67
*	Gubitak bez Amortizacije	-	17.886.520	17.886.520	6.724.944	37,60
*	Gubitak sa Amortizacijom	75.616.560	17.886.520	93.503.080	55.629.339	59,49

Iz gore navedenih razloga Upravni odbor Željeznica, na sjednici održanoj 22. avgusta 2003. godine donosi Rebalans Plana poslovanja za 2003. godinu, čija suština je povećanje gubitka za 17.886.520 KM.

Analizirajući gore pomenute kategorije (plan, rebalans, izvršenje i indeks ostvarenja), ističemo sljedeća zapažanja:

Da je Vlada Federacije predložila Plan poslovanja, ali da ga je Parlament Federacije značajno promijenio što se odrazilo na poslovanje Željeznice obzirom da se radi o javnom preduzeću koje je trenutno u takvoj situaciji da je značajno ovisno o subvencioniranju od strane države;

Iako je Parlament Federacije, Budžetom za 2003. godinu smanjio planirani iznos iz Budžeta Federacije sa 31 mil KM na 14,4 mil KM još u januaru 2003. godine, Upravni odbor je tek u oktobru 2003. usvojio Rebalans plana čime je izgubljeno dragocijeno vrijeme za prilagođavanje novim uslovima.

Naime, analizirajući izvršenje rashoda u odnosu na plan koje je 98,43 %, revizorski tim konstatuje da je to postignuto na račun smanjenja troškova materijala, energije i rezervnih dijelova, troškova tekućeg i investicijskog održavanja u vrijednosti 10.684.237 KM, što ukazuje da se to smanjenje odrazilo na sigurnost odvijanja željezničkog saobraćaja sa mogućim refleksijama u budućnosti. Uočljivo je da su ostali troškovi, kao što su troškovi plaća i naknada zaposlenih, putni troškovi, neproizvodne usluge i naknade, PTT troškovi zabilježili prekoračenje u odnosu na plan.

Amortizacija je obaračunata prema minimalnim zakonskim stopama u skladu sa Odlukom o dopuni Računovodstvenih standarda («Sl. novine FBiH, 54/00), što se odrazilo na ukupno izvršenje rashoda u odnosu na plan koje iznosi 81,03 %. U slučaju da su primjenjene normalne stope umjesto minimalnih izvršenje ukupnih rashoda u odnosu na plan bi bilo 92,14 %.

Plan poslovanja i Izvještaj o poslovanju ima nedostatak u dijelu koji se odnosi na evidenciju sredstava utrošenih na projekte željezničke infrastrukture po namjeni (održavanje, sanaciju, rekonstrukciju i izgradnju), obzirom da se radi o privrednom subjektu sa velikom vrijednošću materijalnih sredstava i značajnim stavkama troškova tekućeg i investicijskog održavanja, pa je otežano praćenje izvršenja plana.

Preporuka:

- U narednom periodu se mora posvetiti značajnija pažnja kod planiranja kako se ne bi planiranje vršilo samo radi zadovoljenja formalnih zahtjeva, nego se treba planirati radi efikasnijeg poslovanja,
- Izvještaj o poslovanju treba urediti tako da omogućava efikasno upoređivanje ostvarenog sa planiranim.

5.3. Obaveze

Na dan 31.12.2003. godine obaveze ŽFBiH po kreditima iznose 14.314.350 KM od čega:

- obaveze po dugoročnim kreditima iznose	11.246.051 KM,
- obaveze po kratkoročnim kreditima iznose	3.068.298 KM.

Tokom 2003. godine ŽFBiH su stvorile novih obaveza po kreditima 5.480.210 KM, a izmirile 1.841.505 KM, tako da možemo reći da su se tokom 2003. godine ukupne obaveze po kreditima ŽFBiH povećale za iznos od 3.638.705 KM i da na dan 31.12.2003. godine ukupne obaveze po kreditima ŽFBiH iznose 14.314.350 KM.

Analizirajući razloge ovako velikog zaduživanja u 2003. godini iz razgovora sa menadžmentom i iz prezentirane dokumentacije revizorski tim je potrebu za istim klasificirao na sljedeći način:

- za srednju opravku elektrolokomotiva iznajmljenih Turskim željeznicama odobren kredit od Commercebank d.d. Sarajevo u vrijednosti od 2.000.000 KM. Od ovog odobrenog iznosa u 2003. godini je realizovano 1.599.578 KM, a ostatak u 2004. godini.
- od Central profit banke d.d. Sarajevo podignut kredit u iznosu od 350.000 KM za pokriće likvidnosti;
- povučena sredstva u 2003. godini iz zajma EBRD za Federaciju BiH 1.546.776 KM i iz zajma od EIB-a za Federaciju BiH 478.273 KM. (Kredit za obnovu željeznica u BiH je odobren u ukupnom iznosu od 61 milion EUR-a, a podijeljen u omjeru 60 : 40 na Federaciju BiH i RS. Razlog ovakve podjele je što se radi o prjektima željezničke infrastrukture BiH, a odnos pripadnosti dužine pruga u FBiH i RS je cca. 60 : 40. Zajam od EBRD-a ima sljedeće glavne komponente 1) plaćanje otpremnina radnicima za čijim radom je prestala potreba; 2) nabavka i ugradnja signalne opreme, staničnog osiguranja i daljinske kontrole vuče; 3) nabavka pružne mehanizacije; 4) troškovi nezavisne revizije; Glavne komponente zajma EIB-a su 1) velika opravka pruga; 2) sanacija/rekonstrukcija mostova, tunela, stanica i radionica; 3) modernizacija signalizacije, telekomunikacije i elektrifikacije; 4) konsultanstske usluge. Oba ugovora su potpisana 11.06.2001. godine, krajnji rok povlačenja sredstava je 31.12.2005. godine. Sporazumom entiteta i Odlukom UO BIH željezničke javne korporacije formirana je međuentitetska jedinica za implementaciju Projekata obnove željeznica u BiH, sa sjedištem u Doboju)..
- Uprava je tokom 2003. godine vodila pregovore za reprogramiranje dugova prema međunarodnim željezničkim kompanijama koje potiču iz perioda 1991 – 1995. godine i obračunate kamate za vrijeme neplaćanja obaveza po istim, te je postigla Globalni sporazum sa UIC-om (međ. tijelo koje predstavlja željezničke kompanije) po kojem je izvršilo uknjižavanje obaveza u iznosu od 2.341.801 KM i načine plaćanja. Iz razgovora sa odgovornim osobama smo saznali da prihvaćene obaveze po Globalnom bilansu ne uključuju obaveze prema Austrijskim željeznicama za koje je u 2004. godini postignut bilateralni sporazum na iznos od 940.364 KM i obaveze prema Njemačkim i Hrvatskim željeznicama koje su predmet bilateralnih pregovora..

5.3.1. Neknjižene obaveze

Pored naprijed evidentiranih obaveza u knjigovodstvu preduzeća u 2003. godini, prezentirane su i neknjižene obaveze u ukupnom iznosu 3,9 miliona čiji nastanak se vezuje za razdoblje do 31.12.2003. godine ali postoje određeni sporni momenti koji su bili razlog njihovog neuknjižavanja.

Te obaveze su:

- Neknjižene obaveze za obračunate kamate prema KONČAR d.d. Zagreb, nastale po osnovu popravke lokomotiva koje su iznajmljene Željeznicama Republike Turske, u usaglašenom iznosu od 621.380,49 EUR-a. Prema pismenoj informaciji dobivene od odgovorne osobe 16.09.2004. godine je postignut Protokol o usaglašenosti stanja i rokovima plaćanja, po

prethodnoj saglasnosti Upravnog odbora, kojim je dogovoreno mjesečno plaćanje istih od po 50.000 EUR-a, počev od 01.08.2004. godine.

- Obaveze prema rudniku KREKA d.o.o. Tuzla u iznosu od 1.532.000 KM, za korištenje rudničke infrastrukture. U toku 2004. godine Željeznice su na osnovu postignutog sporazuma o plaćanju, odnosno o načinu izmirenja ovih obaveza izvršile i njihovo uknjižavanje.
- Obaveze za kamatu prema BH Pošte Sarajevo, u iznosu od 1.100.000 KM, po uzetom kratkoročnom kreditu u 1996. godine u iznosu od 900.000 KM. U cilju rješavanja tužbe po pitanju nemogućnosti vraćanja ovog kredita, dana 17.06.2003. godine potpisan je Protokol o rješavanju međusobnih poslovnih odnosa. Ovim Sporazumom Željeznice su ponudile da prenesu pravo korištenja i raspolaganja svojih nekretnina, koje nisu neophodne za obavljanje djelatnosti na ime otplate navedenog duga, što je upitno s obzirom na zakonsku utemeljenost ovakvog prijedloga.
- Obaveza prema Hrvatskim Željeznicama Zagreb za korištenje električne energije od strane Željeznica Herceg Bosne, sa stanjem 31.12.2003. godine u iznosu od 703.000 KM. Uvidom u prezentiranu dokumentaciju revizorski tim je utvrdio da se radi o troškovima koji se vezuju za period 1997 – 2002 godine čiji osnov mi nismo ispitivali, napajanjem pruge na dionici Gr. R. Hrvatska - Raštani koje je vršeno iz EVP Opuzen/R. Hrvatska. Napajanje električnom energijom je vršeno na osnovu zajedničkog dogovora od 02.06.1997. godine i Ugovora između Hrvatskih željeznica i Javnog preduzeća «Herceg – Bosna» od 29.09.1997. godine. Tokom 2002. godine, Željeznice FBiH su postigle sporazum da se isporučena električna energija vrati Republici Hrvatskoj, odnosno Hrvatskim željeznicama u obimu kojeg su Hrvatske željeznice isporučile ŽHB, ŽBH i ŽFBiH. Tokom cijele 2003. godini, Željeznice FBiH su plaćajući isporuku električne energije Hrvatskim željeznicama od strane Elektroprivrede Herceg Bosne ukupno platile 191.198 KM, tako da na dan 31.12.2003. godine njihov dug iznosi 703.000 KM.

Preporuka:

- **Izvršiti uknjižavanje svih postojećih obaveza, a koje se odnose na razdoblje do 31.12.2003. godine u skladu sa računovodstvenim propisima.**
- **Plaćanje obaveza prema Hrvatskim željeznicama, u vidu plaćanja isporuka električne energije, evidentirati u skladu sa računovodstvenim propisima.**

5.4. Prihodi

Ukupno ostvareni prihodi javnog preduzeća ŽFBiH u 2003. godini iznose 63.199.333 KM, što u odnosu na plan predstavlja ostvarenje veće za 18,91 %, a u odnosu na 2002. godinu ovi prihodi su manji za 28,41 %. (U 2002. godini osim realnog prihoda koji se sastoji od prihoda ostvarenog prevozom putnika i robe, te prihoda iz Budžeta Federacije, prihoda od donacija uknjižen je i prihod aktiviranjem pruge Tuzla – Zvornik.)

Struktura ostvarenih prihoda je sljedeća:

Rb	Naziv	Iznos
A.	Prihodi od osnovne djelatnosti	39.734.454
1.	Prihodi od željezničkih usluga	30.972.243
a)	Prihodi od putničkog saobraćaja	1.505.531
b)	Prihodi od robnog saobraćaja	29.466.712
2.	Prihodi od pružanja usluga izvan transportnog obračuna	1.150.855
3.	Prihodi od pružanja usluga zakupa	6.912.807
4.	Prihodi od pružanja usluga gr.djel., kompl.dj., prodaje roba	360.898
5.	Prihodi od finansiranja	337.651
B.	Ostali prihodi	23.464.879
	UKUPNI PRIHODI	63.199.333

Prihodi od robnog saobraćaja i putničkog transporta koji su ostvareni u iznosu od **30.972.243 KM** evidentiraju se mjesečno, i to do 20-tog u narednom mjesecu za prethodni mjesec na osnovu obračuna, dok se ostali prihodi od prodaje evidentiraju u momentu nastanka poslovne promjene. Obračun prihoda se vrši u skladu sa Direktivama Evropske Unije. Porez na ove obavljene usluge se redovno obračunava i uknjižava, ali se zbog stalnog nedostatka novčanih sredstava neredovno uplaćuje.

Najveći kupci usluga Željeznica po osnovu transporta u 2003. godini su: Elektroprivreda, Agit, Željeznice Republike Srpske, BH Steel, Klas, Auto Merz i Tvornica cementa Kakanj. Od pobrojanih kupaca najveći korisnik je Elektroprivreda BiH, koja koristi usluge prevoza uglja za TE Tuzla i TE Kakanj sa naplaćenim prihodom u 2003. godini u iznosu od 17.472.916 KM.

Prihodi od pružanja usluga zakupa ostavareni su u iznosu od **6.912.807 KM**, i u odnosu na plan veći su za 78 %. Struktura ovih prihoda je sljedeća:

a) prihodi po osnovu pružanja usluga kola datih u zakup	4.339.979 KM
b) prihodi od pružanja usluga zakupa prostora i zemljišta	2.495.784 KM
c) prihodi od pružanja usluga zakupa stanova – stanarina	63.287 KM
d) prihodi od pružanja usluga ostalih zakupa	13.758 KM

a) Prihodi po osnovu pružanja usluga kola datih u zakup evidentirani su u iznosu od 4.339.979 KM. Na osnovu zahtjeva Turskih željeznica o mogućnosti davanja u zakup elektrolokomotiva, 1997. i 1998. godine su potpisani ugovori o davanju u zakup 20 elektrolokomotiva koje su u ratu pretrpjele oštećenja. Pomenutim ugovorima regulisana je opravka lokomotiva koje su ugovorile ŽFBiH a finansirale Turske željeznice u vidu avansa zakupa, u ukupnoj vrijenosti 31.700.000 KM. Svih ovih godina navedeni avans je realizovan na način da su Željeznice Federacije fakturisale Turskim željeznicama cijenu korištenja lokomotiva po danu do isteka roka zakupa, a u 2003. godini avans je u cjelosti iskorišten. Na osnovu potpisanih ugovora željeznice Federacije imaju obavezu održavanja ovih lokomotiva, pa je tako u 2003. godini, uz saglasnost Upravnog odbora podignut i kredit na 2 miliona KM za potrebe srednje opravke lokomotiva, koja se radi nakon određenog broja pređenih kilometara. Ugovor za srednju opravku 20 lokomotiva je potpisan sa preduzećem Končar d.d. Zagreb, nakon provedenog tendera uz saglasnost resornog ministarstva. Ugovorom je predviđeno da će se radovi vršiti u Centralnoj radionici Rajlovac, dok će Končar d.d. Zagreb imati sljedeće obaveze: izrada tehničke dokumentacije, isporuka rezervnih dijelova i opreme, nadzor nad izvođenjem radova, organizacija ispitivanja i puštanje u pogon električnih lokomotiva i davanje garancija za izvršenje srednjeg popravka. Vrijednost ugovora je na 3.240.000 EUR-a, odnosno 162.000 EUR-a po lokomotivi. Menadžment preduzeća je u pregovorima da produži ugovore o zakupu ovih lokomotiva, a koji ističe 31.12.2004. godine.

Preporuka:

- **Da menadžment napravi potpunu informaciju o svim aspektima ovog ugovora i izvjesti Upravni odbor tako da se finansijski efekti ovog aranžmana mogu sagledati u cjelosti, kako bi se mogla ocijeniti opravdanost ovog ugovora.**

b) Prihodi od davanja u zakup prostora i zemljišta ostvareni su iznosu 2.495.784 KM. Prihod je nastao po osnovu izdavanja u zakup poslovnih i magacinskih prostora i zemljišta na kojima pravo raspolaganja i upravljanja imaju Željeznica FBiH, a koje nije koristila ili nije imala potrebu da koristi u svrhu obavljanja osnovne djelatnosti.

Mi smo izvršili uvid u ugovore o zakupu iz evidencija Centralne direkcije i Operativnog područja Sarajevo, na osnovu čega konstatujemo da su osnovni ugovori, a koji su kasnije produžavani, uglavnom zaključeni u vrijeme koje je prethodilo obavljanju ove revizije.

Pravni osnov za zaključivanje ovih ugovora, za period 1997. – 2002. godina, je Uputstvo za izdavanje u zakup poslovnih objekata, poslovnih postora i zemljišta u vlasništvu ŽBiH, a na području direkcija Sarajevo, Zenica, Tuzla, Mostar i Bihać iz januara 1997. godine, kojeg je donio generalni direktor

ŽBiH. Početkom 2003. godine je donesen Pravilnik o dodjeli u zakup poslovnih prostora i zemljišta kojima pravo raspolaganja i upravljanja imaju ŽFBiH, od strane Upravnog odbora ŽFBiH. Ovaj Pravilnik predviđa postojanje Centralne komisije u Generalnoj direkciji i Komisija za izdavanje poslovnih prostora i zemljišta po organizacionim područjima Sarajevo, Tuzla, Mostar, Zenica i Bihać. Centralna komisija razmatra pismene zahtjeve za davanje u zakup poslovnih prostora ili zemljišta i raspisuje javni oglas, ako se radi o zakupu sa vremenom trajanja preko 3 godine, dok Komisije po organizacionim područjima rade to isto ukoliko se radi o zakupu sa vremenom trajanja do 3 godine. Centralna komisija u iznimnim slučajevima, a na zahtjev gore pomenutih Komisija daje saglasnosti na zaključenje ugovora o zakupu pod promijenjenim uslovima.

Na osnovu prezentirane dokumentacije, a koja se odnosi na iznajmljene poslovne i magacinske prostore na mjestu koje je poznato kao Teretna stanica, revizorski tim konstatuje postojanje ugovora o zakupu na vremenski period koji je duži od 3 godine, a koji nisu prošli potrebnu proceduru predviđenu Pravilnikom. Naime, revizorskom timu je prezentiran dopis od 08.02.2001. godine potpisan od strane tadašnjeg generalnog direktora kojim se obavještava Direkcija Sarajevo da je Centralna komisija dala svoju saglasnost i kojim se daje instrukcija o potpisivanju novih ugovora kojima će se udovoljiti zahtjevima zakupaca: Megamix d.d. Sarajevo, Ataco d.o.o. Sarajevo i VF Komerc Sarajevo. Radi se o prostorima koji su smješteni u A zoni, za koju su Pravilnikom određene zakupnine, i to 16 KM/m² za poslovne prostore i 8 KM/m² za magacine. Odgovorne osobe Željeznica Federacije na traženje revizorskog tima nisu mogle prezentirati pomenuti zapisnik niti odluku Centralne komisije.

Uvidom u ugovore o zakupu magacinskog prostora koji su potpisivani sa preduzećem Megamix d.o.o. primjetili smo da je 2000. godine ugovor potpisan za period 2000 – 2004. godina, a nakon ovoga dopisa ugovor je 2001. godine promijenjen na period od 2000 – 2010. godine.

Uvidom u ugovore o zakupu magacinskog i poslovnog prostora koji su potpisivani sa preduzećem Ataco d.o.o konstatujemo da je prvi ugovor potpisan za period 1999 – 2003 godine, dok se aneksom ugovora iz 2001. godine ovaj rok mijenja za period 1999.-2009. godina. Također je, suprotno važećem cjenovniku cijena iznajmljenog poslovnog prostora po kvadratu ugovorom određena 13,67 KM/m² umjesto propisanih 16 KM/m².

Uvidom u zaključeni ugovor o zakupu poslovnog prostora broj 192/99 sa Društvom sa ograničenom odgovornošću za trgovinu na veliko, malo i posredništvo "VF KOMERC" d.o.o. Sarajevo, revizorski tim je konstatovao da je cijena po kvadratu zakupljenog poslovnog prostora utvrđena u iznosu 8 KM i korištenje parking prostora bez naknade. Ugovor je potpisao v.d. generalnog direktora 07.01.2000. godine sa rokom važenja do 07.01.2010. godine. Revizorskom timu nije prezentirana predviđena saglasnost Centralne komisije na ugovorenu cijenu zakupa, niti na rok trajanja ovakvog ugovora.

Odgovorne osobe su nam dale pojašnjenje da je cijena od 8 KM/m² određena jer je to nekada bio magacinski prostor na čijem mjestu je gore pomenuto preduzeće uz njihovu saglasnost izgradilo diskontno prodajni centar. Prema saznanju revizorskog tima pomenuti objekat se nalazi na atraktivnoj lokaciji, zauzima površinu od 3.420 m² i ne posjeduje urbanističku saglasnost, niti građevinsku dozvolu.

Iz dokumentacione osnove kojom raspolažemo i razgovora sa odgovornim osobljem mi smo zaključili da davanje u zakup poslovnog prostora i zemljišta nije radena na transparentan način i da može imati značajnih posljedica u raspolaganju i korištenju državne imovine.

Također smo uočili da Pravilnik propisuje istu visinu zakupa zemljišta od 1 KM/m² bez obzira da li je zemljište pod objektom ili ne, nema razrađene kriterije koji bi trebali pomoći Komisiji prilikom odabira najpovoljnijih zakupaca, nema razrađene kriterije prilikom davanja saglasnosti za gradnju objekata na zemljištu sa pravom raspolaganja, kao ni definisane cijene zakupa za postavljanje reklamnih panoa i slično.

Preporuka:

- **Da se odmah napravi cjelovita informacija koja obuhvata popis svih poslovnih prostora i zemljišta koji su ili mogu biti predmet izdavanja pod zakup, uslovi, način, postupak dodjele, visina zakupnine i da se provjeri usklađenost postojećih ugovora sa važećim pravilima. Ovu informaciju menadžment treba dostaviti i raspraviti na Upravnom odboru i o denesenim zaključcima i mjerama izvijestiti Ured za reviziju u roku od dva mjeseca, koji će u budućem periodu pratiti ove aktivnosti.**

5.5. Rashodi

Ukupno ostvareni rashodi iznose 118.828.672 KM i manji su od ostvarenih rashoda u 2002. godini za 14%, a manji su za 19% od planiranih rashoda.

Ukupni rashodi su manji od planiranih, ali je po pojedinim pozicijama bilo odstupanja od plana bilo da je neka pozicija prekoračena ili nije nikako planirana pa ćemo pažnju posvetiti tim stavkama.

5.5.1. Prijem i troškovi radne snage

Ukupni troškovi zaposlenih Ž FBiH u 2003. godini iznose 45.134.044 KM, čija struktura je:

- bruto plaće i naknade	34.186.195 KM
- doprinosi i porez na plaće na teret poslodavca	5.139.891 KM
- ostali troškovi zaposlenih (topli obrok, prevoz)	4.494.049 KM
- ostale naknade	1.313.909 KM

Iz razloga uvođenja nove organizacije ŽFBiH, negativnih rezultata poslovanja, nedovoljnog obima posla za postojeći broj zaposlenika, nedovoljne iskorištenosti ili potpune neiskorištenosti zaposlenika na pojedinima radnim mjestima u 2003. godini je **evidentan problem viška uposlenika**. Prema informacijama koje su prezentirane revizijskom timu nakon raspoređivanja postojećih uposlenika prema novom Pravilniku o radu koji predviđa 3.560 potrebnih izvršilaca, ukupan broj uposlenika koji je ostao neraspoređen je 265, od čega je 204 invalida II kategorije sa smanjenom radnom sposobnošću. Program zbrinjavanja viška zaposlenika kojeg je Upravni odbor usvojio 10. juna 2003. godine predviđa ukupno potrebna sredstva od 2.244.000 KM za isplatu otpremnina od po 8.500 KM, iz kreditnih sredstava od EBRD-a. Obzirom da kreditna sredstava u 2003. godini za ovu namjenu nisu postala operativna, realizacija ovog programa je otpočela 05.04. 2004. godine, a za to vrijeme ova kategorija zaposlenika je mjesečno trošila neto iznos od 89.608 KM, odnosno bruto iznos od 151.347 KM. Prema prezentiranoj informaciji o Programu zbrinjavanja viška zaposlenika do 01.10.2004. godine Program je realizovan sa procentom od 77,35 %, odnosno 182 zaposlenika su zaključila ugovore o otpremnini, ali za koje cjelokupni proces nije završen obzirom da nedostaju sredstva za uplatu i neizmirenih obaveza za doprinose.

Važeći zakonski propisi i interni akti preduzeća propisuju obračun i isplatu plaća uposlenima u skladu sa Pravilnikom o radu broj: UO – 165 -2/2002 i Odlukama o obračunu plaća radnicima kojima se vrijednost boda svakog mjeseca utvrđuje na osnovu procjene izvršenja prihoda u odnosu na plan.

Uvidom u dokumentaciju vezanu za isplate plaća, utvrdili smo nepravilnost koja u finansijskim pokazateljima iznosi 312.454 KM (sa porezima i doprinosima 527.734 KM), a predstavlja više isplaćene plaće dijelu uposlenika Poslovnog područja Mostar i dijelu uposlenika Poslovnog područja Zenica, tačnije rečeno za njih 287, čije plaće se isplaćuju na osnovu Provedbene instrukcije uz Zakon o željeznicama i Odluke Upravnog odbora o realizaciji prelaznih rješenja čiji rok primjene je istekao još 31.12.2002. godine.

Uočeni problem postaje veći ako iznesemo činjenice da menadžment i resorno ministarstvo još uvijek nisu ujednačili plaće i da Upravni odbor preduzeća u 2003. godini nije o njima raspravljao. Mi

smatramo da je neprimjereno da uposlenici za isto radno mjesto, u jednom pravnom subjektu, imaju različita primanja koja su već prouzrokovala nezadovoljstvo kod istih.

Pravilnikom o radu ŽFBiH je predviđen obračun posebnih sati za uposlenike kojima je propisana pripravnost kod kuće. Revizorski tim ne osporava pravo menadžmenta da odlukom uvodi pripravnost određenih kategorija uposlenika, kao ni zakonitost obračuna i isplata istih, ali želi izvijestiti menadžment da je iz obavljenih razgovora tokom izvođenja revizije, sa uposlenicima različitih profesija i položaja stekao utisak da pripravnost nije potrebno posebno plaćati, jer stoji činjenica da se u slučaju vanrednih događaja traži prisustvo svih odgovornih i potrebnih uposlenika, a ne samo onih kojima je to Odlukom propisano.

Revizijom smo obuhvatili prijem uposlenih u skladu sa planskim veličinama, realnosti tih veličina, poštivanje propisanih procedura i poštivanje odluke Vlade FBiH, o smanjenju troškova poslovanja. Utvrdili smo da je Upravni odbor JP Željeznice F BiH prihvatio Pravilnik o radu čiji sastavni dio je organizacija i sistematizacija poslova. Prijem novih uposlenika regulisan je Pravilnikom o radu po kojem se prijem u radni odnos vrši na osnovu ukazane potrebe za novim radnikom. Generalni direktor ili od njega ovlašteno lice donosi odluku o potrebi zasnivanja radnog odnosa, vrši izbor zaposlenika i sa istim zaključuje ugovor o radu. Raspisivanje konkursa nije obavezno, jer to zakonskim aktom nije propisano za preduzeća. Ostavljena je mogućnost poslodavcu da sam uredi svojim aktom kako će vršiti prijem novih radnika. JP Željeznice F BiH to je uredila na način da je ostavila na volju ovlaštenom licu da odluči hoće li objaviti oglas za novouposlenog, a time i koga će primiti. Prema onom što smo mi provjerili, oglasi za prijem novouposlenih tokom revidirane godine objavljavani su samo u pojedinačnim slučajevima iz razloga što je većinom vršen prijem specijaliziranih kadrova iz željezničke škole, iz koje su se kandidati sami prijavljivali i stavljali na raspolaganje. Vršen je odabir na osnovu kriterija za prijem u radni odnos novih zaposlenika, prijem pripravnika i volontera iz tih prijavljenih kadrova i vršen prijem. Tokom revidirane godine broj uposlenih se povećao za 27.

Preporuka:

- **Pojačati aktivnosti na rješavanju problema viška zaposlenika na način kako to propisuju zakonski propisi u cilju racionalizacije poslovanja i povećanja ekonomičnosti sredstava,**
- **Obračun i isplate plaća uskladiti sa Pravilnikom o radu, koji podrazumijeva da uposlenici za isto radno mjesto imaju ista primanja,**
- **Preispitati Odluku o uvođenju i plaćanju pripravnosti kod kuće.**

5.5.2. Putni troškovi

Na putne troškove potrošeno je ukupno 1.125.918 KM i u odnosu na planirane 885.050 KM veći su za 27,22%.

Za prekoračenje ovih troškova odgovoran je menadžment jer nije imao ovlaštenja da troši iznad finansijskog plana i morao je ove troškove uskladiti sa planiranim ili tražiti saglasnost Upravnog odbora da poveća iste.

O opravdanosti službenih putovanja odgovornost snosi osoblje koje ima ovlaštenje da upućuje na službeni put.

Revizijom smo provjerili dokumentacionu osnovu za neka službena putovanja i utvrdili da se prave izvještaji o službenom putovanju i da nema nepravilnosti koji su vezane uz ove troškove. Kao razlog za prekoračenje stavke putnih troškova u odnosu na plan od strane kontakt osoba rečeno nam je da su povećane aktivnosti prouzrokovale navedeno prekoračenje.

Preporuka:

- **Da se u narednom periodu putni troškovi realiziraju u skladu sa planiranim ili da se realnije planiraju.**

5.5.3. Troškovi reklame i propagande

Na ime ovih troškova u revidiranoj godini potrošeno je ukupno 33.596 KM. Za ove troškove u finasijskom planu nisu uopšte predviđena sredstva i isti su povećani za 378,23% u odnosu na prethodnu godinu.

Utvdili smo također da u planu poslovanja kao osnovnom dokumentu nema ništa o strategiji rada sektora za marketing koji bi morao biti jedan od ključnih nosilaca poslova i aktivnosti, a time i opravdanosti nastanka finasijskih transakcija iskazanih kao ovi troškovi. Iz intervjuja, koji smo obavili, jedino objašnjenje za nastanak ovih troškova su pojačane aktivnosti u JP Željeznice F BiH. Potrebno je odrediti glavne pravce djelovanja sektora marketinga u odabiru djelovanja preduzeća sa ciljem povećanja korištenja željezničkih usluga, a time i prihoda.

Također smo utvdili da ne postoje informacije o pokrenutom programu promotivnih aktivnosti, njegovoj cijeni i postignutim rezultatima. Ovakve analize koje bi stajale uz programe bili bi dobar putokaz u poduzimanju narednih koraka. Posebno je potrebno odrediti kriterije za odabir dobavljača jer je marketinško djelovanje specifično.

Iz iznijetih zapažanja i konkretnih transakcija mi ne možemo potvrditi opravdanost načina trošenja sredstava za reklamu i propagandu jer uložena sredstva nisu značajno doprinijela povećanju korištenja željezničkih usluga.

Preporuka:

- **Zbog svega toga menadžment treba preispitati dosadašnji način rada vezano za promotivne aktivnosti, utvrditi glavne pravce djelovanja, i o tome donijeti program rada koji treba da bude sastavni dio plana čime se obezbijeduje analiza i način praćenja rada ovog sektora.**

5.5.4. PTT troškovi

Na ime ovih troškova JP željeznice F BiH su potrošile 353.801 KM što je u odnosu na planirane u iznosu od 265.320 KM prekoračenje za 34%.

Ono što je važno istaći kod ovih troškova je da su najvećim dijelom nastali u zemlji po osnovu telefonskih usluga fiksne i mobilne telefonije. Troškovi mobilne telefonije su definirani Odlukom direktora dok troškovi fiksnih telefona nisu. U toku revizije smo se uvjerali da se vrši nadzor nad ovim troškovima, ali preporučujemo da menadžment pismeno definira i utrošak fiksnih telefona.

Preporuka:

- **Da se preispitaju svi aspekti nastajanja ovih troškova kako bi se doveli u planske okvire.**

5.5.5. Ostale neproizvodne usluge

Finasijskim planom 2003 godine za ove troškove predviđeno je ukupno 787.880 KM, a potrošeno je 984.924 KM. To znači da su ovi troškovi prekoračeni u odnosu na dozvoljene za 25,01%. Ovi troškovi obuhvataju više vrsta troškova počev od komunalnih, zdravstvenih i advokatskih usluga, usluga revizije i dr. Struktura ovih troškova je:

• Komunalne usluge	162.103 KM
• Troškovi špeditera	14.285 KM
• Troškovi usluga revizije godišnjih obračuna	112.366 KM
• Stručno osposobljavanje i stručni časopisi	146.724 KM
• Zdravstvene usluge	428.224 KM
• Konsalting usluge	18.038 KM
• Ostale neproizvodne usluge	102.841 KM

5.5.6. Ostali rashodi

Na ovim troškovima prikazan je iznos od 3.737.469 KM, što je u odnosu na plan od 1.681.690 KM veće za 122,24%..

Revizijom ovih rashodi utvrdili smo da su na istom iskazane razne finansijske transakcije koje se odnose na:

- Rashodi od kamata 423.559 KM
- Neotpisana vrijednost materijala i drugih rashoda 128.505 KM
- Manjkovi 63.047 KM
- Kazne, penali i štete 219.991 KM
- Otpis nenaplativih potraživanja 1.116.773 KM
- Ostali rashodi 1.781.575 KM sadržani su iz
 - naknadno utvrđeni troškovi iz ranijih godina 834.413 KM
 - rashodi po osnovu manje knjiženih troškova usluga iz ranijih godina 229.994 KM
 - rashodi po osnovu više knjiženih prihoda iz ranijih godina 944.308 KM

5.6. Izbor dobavljača

Izvršili smo provjeru odabira najpovoljnijih ponuđača za 9 sklopljenih ugovora čija vrijednost iznosi 289.208 KM. Preduzeće je obveznik primjene Uredbe koja reguliše procese nabavki, izvođenje radova i usluga od 23.02.2003. godine. U toku revizije smo utvrdili da se proces nabavki odvijao po internim procedurama koje su usaglašene sa postojećim Federalnim propisom o nabavci. Kod prispjelih ponuda za nabavke se poštovala obaveza numeriranja pristiglih dokumenata, a zapisnički je konstatirano koliko je dokumenata uz ponudu priloženo.

Izvršena provjera pokazala je da je vršen transparentan odabir najpovoljnijeg ponuđača, da je menadžment osigurao pošten i nepristrasan izbor istih, te da je sa povjerenim sredstvima za ove namjene postupao na propisan način.

5.7. Upravljanje gotovinom

JP Željeznice F BiH u poslovanju koriste centralizovani način raspolaganja sredstvima na računima koji su otvoreni kod poslovnih banaka. Sva sredstva se nalaze pod kontrolom Generalne direkcije sa kojih se vrši plaćanje. Postoje i blagajne po teritorijalnim centrima koje su također pod nadzorom. Međutim, revizorski tim konstatuje da postoje otvoreni računi po operativnim područjima koji datiraju iz vremena prije formiranja Željeznica F BiH, preko kojih se nije obavljao nikakav promet u 2003. godini.

U razgovoru sa odgovornim osobljem rečeno nam je da je osnovno pravilo rada u odabiru banaka kod kojih su oročavana sredstva bila kamatna stopa. **Odabir banaka na osnovu javnog oglašavanja nije vršen pa menadžmentu preporučujemo da u narednom periodu i to uradi.**

Preporuka:

- **S obzirom da finansijski pokazatelji govore da su veliki troškovi po ovom osnovu u pitanju menadžment bi trebao posvetiti veću pažnju u upravljanju gotovinom i u najboljem interesu za preduzeće, te bi eventualnim povoljnijim odabirom banaka mogao po ovom osnovu imati manje troškove i veće prihode,**

- **Da se izvrši zatvaranje svih postojećih računa otvorenih prije formiranja Željeznica F BiH, a koji se ne koriste.**

6. Interna kontrola

Administrativna odgovornost menadžmenta za povjereno upravljanje i rukovođenje cijeni se kroz slijedeće:

- da su godišnji izvještaji urađeni tako da je menadžment obezbijedio efikasno izvođenje poslovnih operacija,
- da je pouzdano o tome izvijestio
- da je postupao po eksternim i internim pravilima.

JP Željeznice F BiH ima organizovanu unutrašnju kontrolu od ranije, ali je menadžment s obzirom na preporuke iz ranijih revizija, koje su se odnosile na nepokrivenost svih oblasti među kojima je i finansijski dio, nadopunila unutrašnju kontrolu, i taj sektor je počeo zaživljavati u godini koja je predmet revizije. Izvještaji o kontrolama iz te oblasti su prezentirani Timu Ureda za reviziju. Unutrašnja kontrola je ranije stavila težište na tehnički dio koji je vezan za situaciju sa infrastrukturom, operatorom, poštivanje pravila od strane uposlenih. Zapisnici iz tih kontrola su nam također prezentirani i iz njih smo utvrdili da je taj vid kontrole zadovoljavajući i da radi u punom intenzitetu. Rad unutrašnje kontrole je organiziran po oblastima koje su predmet kontrole tako da svaki uposlenik unutrašnje kontrole je zadužen za svoju oblast, s tim da tom službom rukovodi direktor i redovno se održavaju sastanci u cilju razmjene informacija i zauzimanja određenih stavova. Zadatak ove službe je da vrši stručne poslove inspekcijuskog nadzora **o primjeni propisa**, utvrđivanje propusta i nepravilnosti u obavljanju djelatnosti. Služba je za svoj rad odgovorna generalnom direktoru. Osoblje koje radi ove poslove poznaje procese u preduzeću i sa dužim radnim stažom je u ovom preduzeću.

Na osnovu dokumentacije kojom raspolažemo i provedene revizije pojedinih odluka i finansijskih transakcija ocjenili smo da rad ove službe u revidiranoj godini zadovoljava razloge zbog kojih je osnovana i postoji da se iz načinjenih zapisnika može dobiti određena spoznaja o radu na terenu. Rukovodioci jedinica u kontrolisanim jedinicama su dužni, a kako smo se to i uvjerali iz dokumentacije, unutrašnju kontrolu obavijestiti, tačno po tačkama, o namjeri poduzimanja određenih radnji po svakom zapisniku sa tačno navedenim rokovima.

Na kraju možemo istaći naše uvjerenje, koje se zasniva na obavljenoj reviziji da menadžment previše stidljivo izlazi pred javnost o uočenim problemima, a koje je utvrdila unutrašnja kontrola, a želimo navesti dva primjera:

1. Menadžment nije obezbijedio da se problemi u saobraćaju, kada dolazi do teških saobraćajnih nesreća, više plasiraju u javnost. Naime neobavješteni građani iz medija mogu čuti da je željeznička kompozicija na nekoj relaciji usmrtila pješake ili imala saobraćajni udes sa drugim učesnicima u saobraćaju. Iz Željeznica slabo dopiru u javnost obavijesti i objašnjenja da po zakonu niko ne smije hodati prugom, da se saobraćajni udes dogodio na nelegalnom prelazu preko pruge. Do javnosti ne dopire informacija da voz pri brzini od 70 km na sat se može zaustaviti tek nakon 700-1000 metara. Mišljenja smo da se ovakve informacije od strane menadžmenta moraju više plasirati u javnost.
2. Menadžment je učinio nedovoljno i u situacijama kada se dogodi nezgoda, jer policija u takvim slučajevima predugo zadržava saobraćaj radi vršenja uviđaja, a u nekim slučajevima mašinovođe privode u policijske uprave gdje ih zadržavaju po čitavu noć. Ovo prozrokuje velike probleme u međunarodnom saobraćaju i saobraćaju uopšte.

Mi smo ocijenili na osnovu provedene revizije da unutarnja kontrola postoji kao dio sistema internih kontrola, ali da adekvatno ne može funkcionisati i to prije svega zbog izraženog nerazumijevanja u okruženju tako da menadžment treba više poraditi na tom problemu.

Preporuka:

- **Mi očekujemo da se odmah svi nalazi interne kontrole rasprave od strane menadžmenta koji je pozvan da prvi podrži i obezbjedi provođenje, a isto tako očekujemo značajnije uključanje uprave u uspostavljanju pozitivnog okruženja za implementaciju uočenih propusta.,**
- **Služba unutarnje kontrole treba da raspoláže i ima pristup svim potrebnim dokumentima i informacijama neophodnim za obavljanje njihovog posla. Također trebaju biti obavješteni o zaključcima nadležnih organa kako bi mogli preventivno djelovati tamo gdje to procijene. Ovakva praksa bila bi dobra i u skladu sa priznatim standardima Instituta internih kontrola i pružala bi sliku pozitivnog kontrolnog okruženja koje treba stvarati uprava, te mi predlažemo da se pismeno uredi da sva neophodna akta za provođenje kontrole budu na raspolaganju ovoj službi.**

7. Komentar

Menadžment JP Željeznice F BiH se u ostavljenom roku očitovao na nacrt Izvještaja o obavljenoj reviziji. Tim Ureda za reviziju ostaje pri prvobitnoj konstataciji iz razloga značajnosti problema navedenih u Izvještaju o obavljenoj reviziji, kao i većeg isticanja problema u okruženju.

Viši revizor

Ismeta Junuzović

Revizor

Fuad Velić